

МОНГОЛ УЛСЫН
БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
САЙДЫН ТУШААЛ

2022 оны 08 сарын 17 өдөр

Дугаар А/188

Улаанбаатар хот

Үлгэрчилсэн хөтөлбөр шинэчлэн
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Боловсролын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1.2 дахь заалт, Бага, дунд боловсролын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.3.4 дэх зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор ТУШААХ нь:

1. Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлээс гадуурх сургалтын ажлын үлгэрчилсэн хөтөлбөрийг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.
2. Хичээлээс гадуурх сургалтын ажлын үлгэрчилсэн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд ерөнхий боловсролын сургуульд дэмжлэг үзүүлж ажиллахыг Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн (М.Итгэл)-д, хэрэгжилтийг арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллахыг Боловсролын ерөнхий газар (Т.Ням-Очир)-т тус тус даалгасугай.
3. Үлгэрчилсэн хөтөлбөрт суурилсан төлөвлөгөөг жил бүр батлан үр дүнтэй зохион байгуулахыг ерөнхий боловсролын сургуулийн захирал нарт даалгасугай.
4. Энэхүү тушаал батлагдсантай холбогдуулан "Үлгэрчилсэн хөтөлбөр батлах тухай" Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 2020 оны А/199 дүгээр тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

САЙД

Л.ЭНХ-АМГАЛАН

142210888

Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын
2022 оны .08.. дугаар сарын .17...-ны
өдрийн 10288 дугаар тушаалын хавсралт

ХИЧЭЭЛЭЭС ГАДУУРХ СУРГАЛТЫН АЖЛЫН ҮЛГЭРЧИЛСЭН ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Үндэслэл

Бага, дунд боловсролын тухай хуулийн 18 дугаар зүйл³ дэх "Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил нь суралцагчийн танхимд эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг бататгах, баяжуулах, тэдний авъяас, сонирхлыг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэнэ", Ерөнхий боловсролын сургалт, үйл ажиллагаанд тогтвортой хөгжлийн боловсролын үзэл санааг тусган, хэрэгжүүлэх үндсэн шаардлагад "Ерөнхий боловсролын сургалт, үйл ажиллагаа, сургалтын хөтөлбөрт байгаль орчин, эдийн засаг, нийгэм, соёлын уялдаа холбоог хангасан цогц байдлаар агуулгын болон арга зүйн шийдлийг хийх, суралцагчдад хандлага, үнэт зүйлс, хэрэглээний чадварыг төлөвшүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх шаардлагатай", Ерөнхий боловсролын сургуулийн үлгэрчилсэн дүрмийн "Сургалтын ажил нь хичээл, хичээлээс гадуурх сургалт, хүүхдийн хөгжил, төлөвшлийг хангах тэдгээртэй холбоотой бусад ажлаас бүрдэнэ", "Сургууль хичээлээс гадуурх сургалт, хүмүүжлийн ажлын төлөвлөгөөтэй ажиллана" гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.2.13."...хичээл, сургуулиас гадуурх сонгон, секц, дугуйланг хичээллүүлэх, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн аргачлалыг нэвтрүүлж, хүүхдийн авъяас чадварыг нээн хөгжүүлнэ" зорилт, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2016 оны А/186 оны "Ерөнхий боловсролын сургууль, насан туршийн боловсролын төвд дугуйлан, секц, клуб ажиллуулах зөвлөмж", Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 270 дугаар тогтоолоор баталсан "Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үндэсний хөтөлбөр", Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2019 оны А/528 дугаар тушаалаар Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын үйл ажиллагаанд баримтлах чиглэл батлагдсан.

2018 онд Дэлхийн банк, Боловсролын хамтын ажиллагааны нийгэмлэгээс "Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны нөхцөл байдал"-ыг илрүүлэх зорилгоор хийсэн шинжилгээний зарим үр дүнд болон "Ерөнхий боловсролын сургуулийн дунд ангийн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаанд хийсэн хөндлөнгийн үнэлгээ"-ний тайлан, Боловсролын хүрээлэнгийн хийсэн "Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн нөхцөл байдал"-ын судалгааг үндэслэл болгосон.

"Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн нөхцөл байдал"-ын судалгаагаар Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг авч үзэхэд сургуулийн хэмжээнд төлөвлөгдсөн ажлын 47.0 хувь нь хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлэх, хамгаалах, 17.6 хувь нь эцэг эх, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлж, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, 35.2 хувь нь сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, үнэлэх, зөвлөн туслахад чиглэсэн байна.

Судалгаанд хамрагдсан суралцагчдын 76.0 хувь нь урлагийн үзлэг, 58.1 хувь нь секц дугуйлан, олимпиад, 64.0 хувь нь спортын уралдаан тэмцээнд оролцдог гэж хариулсан байна.

Сургуулиас зохион байгуулж байгаа ажил тэдний сонирхолд нийцсэн үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг гэж 81.1 хувь нь хариулсан байгаа нь энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа сурагчдад хэрэгцээтэй байгааг илэрхийлж байна.

³ <http://www.legalinfo.mn/>

Бага, дунд боловсролын тухай хууль, 18 зүйл. Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил

18.1.Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил нь суралцагчийн танхимд эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг бататгах, баяжуулах, тэдний авъяас, сонирхлыг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэнэ.

18.2.Хичээлээс гадуурх сургалтын ажлын үлгэрчилсэн хөтөлбөрийг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага холбогдох мэргэжлийн байгууллагатай хамтран тогтооно.

18.3.Сургуулийн захиргаа нь хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг дугуйлан, түр сургалт, соёл, урлаг, спортын арга хэмжээ зэрэг хэлбэрээр үлгэрчилсэн хөтөлбөр, хуваарийн дагуу холбогдох байгууллага, эцэг, эх, асран хамгаалагч, иргэдтэй хамтран зохион байгуулна.

18.4.Сургууль хүндэтгэлийн танхим, булантай байж болно.

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг багш нарын хувьд улсын хэмжээнд нэгдсэн нэг загвартай болох ба зөвлөмж, гарын авлагатай байх саналуудыг илэрхийлсэн байна.

Иймд энэхүү үлгэрчилсэн хөтөлбөр нь хүүхдийн оролцоонд тулгуурлан суралцагчдын танин мэдэхүй, бие бялдар, нийгэмшлийн хөгжлийг дэмжих, хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг сургуулийн жилийн болон ангийн төлөвлөлтөд тусган хэрэгжүүлэхэд багш нарт чиглэл болно.

Хоёр. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны тухай ойлголт

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа (*extracurricular activities*)-г сургалтын нэг чухал талбар хэмээн тодорхойлсон байдаг. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа (ХГҮА)-н дахь суралцагчийн оролцооны талаарх хийгдсэн судалгааны үр дүн багагүй байна. Тухайлбал, Boone, Kurtz, Fleenor (1988) нарын судалгаанд, хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаанд оролцоо илүү байсан суралцагчийн ирээдүйн мэргэжлийн ахиц дэвшил (карьер), амжилт дагаад илүү байгааг дурдсан бол Рубин, Боммер, Болдуин нар (2002) судалгаандаа хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны оролцоо илүү байсан суралцагчийн манлайлал, харилцааны үр чадвар илүү байна гэдгийг онцолж дурджээ.

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа (*extracurricular activities*) гэдгийг эх сурвалжуудад ихэндээ, жишээ хэлбэрээр тайлбарласан байдаг байна. Тухайлбал, Барнетт (2007) сурагчдын спорт, хичээлээс гадуурх төрөл бүрийн үйл ажиллагааны оролцоо, дэмжлэг гэж; Кесер нар (2011) мэргэжлийн болон оюутан суралцагчдын сонирхлын бүлэг, клуб, төсөл зэргийг дурдсан бол, Бирзеа нар (2004) хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг албан бус сургалтын хөтөлбөрийн нэг хэсэг гэж тодорхойлсон байна.

2012 онд АНУ-ын Юта мужийн их сургуулийн судлаач Кеннет Р. Барткус нар хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны тухай ойлголтыг тодруулах зорилгоор судалгаа хийсэн байна. Ойлголтыг тодруулах үүднээс уг судалгаанд авч үзсэн зарим эх сурвалж, тодорхойлолтуудыг харъя. Үүнд,

1. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа (*extracurricular activities*) гэдгийг сургууль, коллеж, их дээд сургуулиудын хичээл, сургалтын хөтөлбөрөөс гадуур зохион байгуулах үйл ажиллагааг хэлнэ, гээд үүнд хичээлээс гадуурх нэмэлт академик үйл ажиллагаа, соёлын үйл ажиллагаа зэргийг багтааж үзжээ. Мөн хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа нь сайн дурын шинжтэй нийгэм, хүмүүлэгийн үйл ажиллагаа бөгөөд ижил насны суралцагчдын оролцоог хангасан байна гэжээ. хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг сургууль, багш нарын удирдлага, чиглүүлэгтэйгээр, мөн сурагчид бие даан санаачилж зохион байгуулж болно. хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг суралцагчид бие даан, санаачлан зохион байгуулах нь илүү түгээмэл байдаг.
2. *Ip*Extracurricular activities (ХГҮА) нь сургалтыг дэмжсэн үйл ажиллагаа
3. Extracurricular activities (ХГҮА) сурагчдын өөрийн удирдлагын байгууллага, клубын гишүүнчлэл, удирдлага, сайн дурын оролцоо гэсэн утгыг агуулна. Сурагчдын өөрийн удирдлагын байгууллага, клубын үйл ажиллагааг хэлнэ.
4. Extracurricular activitie (ХГҮА)-г сургуулийн хүрээнд сонголттойгоор зохион байгуулах нэмэлт хөтөлбөр, үйл ажиллагааг хэлнэ. Үүнд, нэмэлт сургалт, спорт, урлаг соёлын үйл ажиллагааны тусгай хөтөлбөр, аялал, оролцооны байгууллага, клубээр олгох боловсролыг авч үзнэ.
5. Extracurricular activitie (ХГҮА) нь академик мэдлэгийг бататгах, өргөжүүлэх сургуулийн хүрээн дэх хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг ойлгоно.
6. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа гэдэг нь сургуулийн хүрээнд хичээлээс гадуурх сургалтын хөтөлбөрт тусгагдаагүй академик болон хичээлийн бус бусад үйл ажиллагааг хэлнэ.

Уг судалгааны эцэст, ХГҮА-ны тухай нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн тодорхойлолт одоогоор байхгүй байна гээд, судлаачийн зүгээс үүнийг "хичээлээс гадуурх хамтарсан сургалт, үйл ажиллагаа" хэмээн ойлгож болохоор байна гэжээ. Санал болгож буй энэхүү (хичээлээс гадуурх хамтарсан сургалт, үйл ажиллагаа) тодорхойлолт нь хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны талаарх хэт өргөн хүрээний ойлголтыг багасгахад сургууль багш нарт дөхөм болох талтай.

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа нь тасралтгүй шинжтэй, шууд ба шууд бус байдлаар сурагчдын хөгжлийг дэмжсэн үйл ажиллагаа байх ба албан ёсны сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжихэд чиглэсэн, тодорхой хөтөлбөр, төлөвлөгөөтэй байж болно. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны агуулгын хүрээ нь тэнцвэртэй, үр дүнтэй байх шаардлагатай. Эх сурвалжуудаас авч үзэхэд хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаагны агуулгын хүрээг дараах байдлаар тодорхойлж болохоор байна. Үүнд:

- Суралцсан зүйлийг бататгах (*мэдлэгээ бататгах, хэрэглэх, өргөжүүлэх боломжийг олгох*)
- Зайлшгүй шаардлагатай болон сонгон суралцах нэмэлт хөтөлбөр (*курсын ажил*)
- Мэдлэгийг нэгтгэх/интеграцилах (*нэгдмэл шинж чанартай, олон талын мэдлэг, туршлагыг нэгтгэх чиглэсэн үйл ажиллагаа*)
- Сурагчдын оролцох боломж олгох, нээлттэй байх, оролцооны байгууллага, зөвлөл, клуб, сайн дурын бүлэг, зохион байгуулалттай үйл ажиллагаа гэсэн агуулгын хүрээтэй байна.

Манай улсын боловсролын салбарт хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа хэмээх ойлголтыг албан ба албан бус байдлаар өргөн хэрэглэж ирсэн ба бага, дунд боловсролын тухай хуульд хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа гэдэгтэй адилтгах ойлголтыг "Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил" гэж тодорхойлж, "Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил нь суралцагчийн танхимд эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг бататгах, баяжуулах, тэдний авъяас, сонирхлыг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэнэ" гэсэн байна. Мөн хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг дугуйлан, түр сургалт, соёл, урлаг, спортын арга хэмжээ зэрэг хэлбэрээр зохион байгуулахыг дурджээ. Боловсролын бүх түвшний сургалтын байгууллагуудад хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны хөтөлбөр, төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлж ирсэн байна.

Гурав. Зорилго

Сурагч өөртөө итгэлтэй, бие бялдар, оюун сэтгэхүй, ёс суртахууны төлөвшилтэй, нийгмийн олон талт харилцаанд зохицон, бусдыг манлайлж, хамт олны хөгжилд өөрийн хувь нэмрийг оруулах, шийдвэр гаргах чадвартай, бүтээлч, санаачилгатай хувь хүн болон хөгжихөд дэмжлэг үзүүлнэ.

Дөрөв. Зорилт

Хөтөлбөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараах зорилтыг дэвшүүлж байна.

- Гэр бүлийн хүрээнд олгох хүмүүжил, төлөвшлийг дэмжих;
- Эрүүл, аюулгүй амьдрах арга ухаанд сургах;
- Болзошгүй эрсдэл, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ур чадвар эзэмшүүлэх;
- Бие бялдар, авъяас чадварыг хөгжүүлэх;
- Мэдээллийн технологийн зохистой хэрэглээг дэмжих;
- Суралцагчийн хөгжил болон нийгэм, олон нийтийн үйл ажиллагааг дэмжих;
- Эх оронч болон хөдөлмөрийн хүмүүжлийг дэмжих;
- Байгаль, экологийн хүмүүжлийг төлөвшүүлэх;

Тав. Зорилтуудын хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

Зорилт 1. Гэр бүлийн хүрээнд олгох хүмүүжил, төлөвшлийг дэмжих

- Хүмүүжлийн үйл ажиллагаанд гэр бүлийн оролцоог нэмэгдүүлэх;
- Хүүхэд хүмүүжүүлэх гэр бүлийн уламжлалт соёл, ёс суртахууны үнэт зүйлд тулгуурласан хүмүүжлийн ажилд дэмжлэг үзүүлэх;

- Зорилт 2. Эрүүл, аюулгүй амьдрах арга ухаанд сургах
- Амьдралын аюулгүй байдлыг эрхэмлэдэг, хорт зуршлаас урьдчилан сэргийлэх соёлыг төлөвшүүлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх;
 - Хүүхдийг идэвхтэй, эрүүл амьдралын хэв маягт сургах, эрүүл хоол хүнс хэрэглэхийн ач холбогдлыг таниулахад чиглэсэн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;
 - Хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй амьдрах ухааны боловсрол олгох хөтөлбөрүүдийг хөгжүүлэх;

- Зорилт 3. Болзошгүй эрсдэл, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ур чадвар эзэмшүүлэх
- Хүүхдийг шударга ёс, шударга байдал, нинжин сэтгэлийг эрхэмлэдэг, эцэг эх, багш, ахмад үе, үе тэнгийнхэн болон бусад хүмүүсийг хүндэтгэх үзлийг төлөвшүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;
 - Хүүхдийн эрх зүйн мэдлэг, соёлыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн ажлыг эрчимжүүлэх;
 - Өсвөр насныхны дундах дарамт дээрэлхэлтээс урьдчилан сэргийлэх орчин нөхцөл бүрдүүлэх, сургалт нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах;
 - Замын хөдөлгөөний дүрмийг сурталчлан таниулах, соёлтой оролцох дадал төлөвшүүлэх;

- Зорилт 4. Бие бялдар, авьяас чадвараа хөгжүүлэх
- Хүүхдийн оюун ухааныг хөгжүүлэхэд чиглэсэн шинжлэх ухаан-танин мэдэхүй, зохион бүтээх чиглэлийн үйл ажиллагааг дэмжин хэрэгжүүлэх;
 - Олон нийтийг хамарсан спортын арга хэмжээнд оролцох, эерэг жишээг сурталчлах, дэлгэрүүлэх;
 - Уламжлалт өв соёл, түүн дотроо соёлын биет болон биет бус өвийг өвлүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, сурталчилах үйл ажиллагааг тогтмол хэрэгжүүлэх
 - Орчин үеийн цаашилбал дэлхийн урлаг, уран сайхны бүтээлийг сурталчилах зорилготой хүүхдийн урлаг, соёлын үйл ажиллагааг нэмэгдүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, дэмжин хөгжүүлэх;

- Зорилт 5. Мэдээллийн технологийн ёс зүйтэй хэрэглээг дэмжих
- Уламжлалт соёл, ёс зүй, гэр бүлийн үнэт зүйлийг мэдээллийн орчинд сурталчлахад дэмжлэг үзүүлэх;
 - Интернетийн орчинд хүүхдийн эрүүл мэнд, өсөлт хөгжилтөд сөргөөр нөлөөлж болохуйц мэдээллээс хамгаалах төрөл бүрийн арга, орчин нөхцөл бүрдүүлэх;
 - Цахим хэрэглээний эерэг жишээг сурталчлах

- Зорилт 6. Суралцагчдын нийгэм, олон нийтийн үйл ажиллагааг дэмжих
- Хүүхдийн эрх зүйн мэдлэг, соёлыг дээшлүүлэх, тэдний эрх, ашиг сонирхолтой холбоотой асуудлаар шийдвэр гаргахад чиглэсэн ажлыг эрчимжүүлэх;
 - Сурагчдыг нийгэмд тустай үйл ажиллагаанд бүтээлчээр оролцоход дэмжлэг үзүүлэх;
 - Боловсролын байгууллагуудтай хүмүүжлийн асуудлаар хамтран ажилладаг эцэг эхийн болон олон нийтийн бусад байгууллагын ажиллагааг хөхүүлэн дэмжих;

- Зорилт 7. Эх оронч болон хөдөлмөрийн хүмүүжлийг дэмжих
- Хүүхдэд эх оронч хүмүүжил олгох хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх;
 - Суралцагчдад суралцах чиглэл, мэргэжлээ тодорхойлж, ухамсартай сонгоход дэмжлэг үзүүлэх;
 - Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх;

- Зорилт 8. Байгаль, экологийн хүмүүжлийг төлөвшүүлэх
- Хүүхдэд байгаль дэлхий, эх орон газар нутгаа хайрлах хандлага төлөвшүүлэх ажлыг дэмжих, хэрэгжүүлэх;
 - ТХБ-ын үзэл санааг суралцагчдад таниулах, сурталчилах

Зургаа. Хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг зохион байгуулах менежемент

Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлээс гадуурх сургалтын үйл ажиллагааны бүх хэлбэр, чиглэл нь боловсролын үр дүн дээр төвлөрсөн байна. Боловсролын үр дүн нь тухайн үйл ажиллагаанд хүүхэд оролцох замаар ёс суртахуунтай хөгжих явдал юм.

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг зохион байгуулахад дараах зүйлсийг анхаарах хэрэгтэй. Үүнд:

- Сэдэв, чиглэл, агуулга, хэлбэрийг сонгох, төлөвлөх, зохион байгуулахдаа суралцагчдын оролцоонд тулгуурлах
- Ажлын үр дүнг үнэлэхдээ тооноос илүү чанарыг, тухайлбал суралцагчдын авьяас, ур чадварт гарсан өөрчлөлтөд тулгуурлах
- Тайлагнах, үнэлэх арга хэлбэр нь нийтэд ил тод байхаас гадна суралцагчид өөрсдөө оролцож, ахиц дэвшлээ мэдэрч, урам авахаар байх
- Суралцагчид бие дааж ажиллах, чадварын төлөвшил, нийгэмшилд эерэг нөлөө үзүүлэх, ажил мэргэжлийн баримжаа, арга туршлага хуримтлуулахад анхаарах

Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил нь боловсролын үйлчилгээний хавсарга, туслах хэлбэр биш, харин ч тэрхүү үйлчилгээг өөрчлөх, шинэчлэх, хөгжүүлэх боломжийг нэмэгдүүлж өгдөг байна.

Иймээс сургууль, суралцагчдын зорилгыг бодит үр дүн болгоход хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг судлагдахуун болоод бусад үйл ажиллагаа, олон нийтийн байгууллага, хөтөлбөрүүдтэй нягт уялдаатай холбож үзэн хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Тухайлбал,

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа нь боловсролын үр дүнд хүрэхэд чиглэгддэг. Тухайлбал,

- суралцагчдын нийгмийн туршлагыг олж авах;
- нийгмийн суурь үнэт зүйлсэд эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх;
- сурагчид нийгмийн бие даасан үйл ажиллагааны туршлагыг олж авах

Үүнээс гадна сургуульд хичээлээс гадуурх үйл ажиллагаа удирдах багш нарт хэд хэдэн маш чухал ажлыг шийдвэрлэх боломжийг олгодог байх хэрэгтэй. Тухайлбал,

- сургуульд хүүхдийн таатай дасан зохицох нөхцлийг бүрдүүлэх;
- сурагчдын ачааллыг оновчтой болгох;
- хүүхдийн хөгжлийн нөхцөлийг сайжруулах;
- хүүхдийн нас, хувь хүний онцлогийг харгалзан үзэх

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг дараах хөтөлбөрүүдийн хүрээнд явуулах хэрэгтэй. Үүнд:

- боловсролын байгууллагын сургалтын хөтөлбөр;
- ерөнхий боловсролын сургалтын байгууллагын нэмэлт хөтөлбөр;
- хүүхдийн байгууллагуудын боловсролын хөтөлбөрүүд;

6.1. Хичээлээс гадуурх сургалтаар хөгжүүлэх чадвар:

Хичээлээс гадуурх сургалтын ажил нь өнөөдрийн сурагчид ба ирээдүйн иргэдийн эзэмшвэл зохих 1) шүүмжлэлт болон шинэлэг сэтгэлгээ, 2) хүмүүс хоорондын харилцаа, 3) хувь хүний чадвар, 4) дэлхийн иргэн, 5) мэдээллийн технологийн хэрэглээ гэсэн 5 хүрээ түүнд харгалзах чадваруудын хөгжлийг дэмжихэд чиглэнэ. (Уг чадамж, харгалзах чадварыг ЮНЕСКО-гийн ERI-Net судалгааны төвөөс 2016 онд танилцуулсан байна). Эдгээрийг чадвар тус бүрээр дэлгэрүүлэн үзүүлбэл:

Шүүмжлэлт болон шинэлэг сэтгэлгээний чадвар

- Бүтээлч чадвар;
- Зохион бүтээх чадвар;
- Эргэцүүлэн бодох чадвар;
- Шийдвэр гаргах чадвар;

Хүмүүс хоорондын харилцааны чадвар

- Харилцааны чадвар;
- Зохион байгуулах чадвар;
- Багаар ажиллах чадвар;

- Хамтарч ажиллах чадвар;
- Нийтэч байх чадвар;
- Өөрийгөө бусдын оронд тавьдаг байх, бусдыг өрөвдөх чадвар

Хувь хүний чадвар

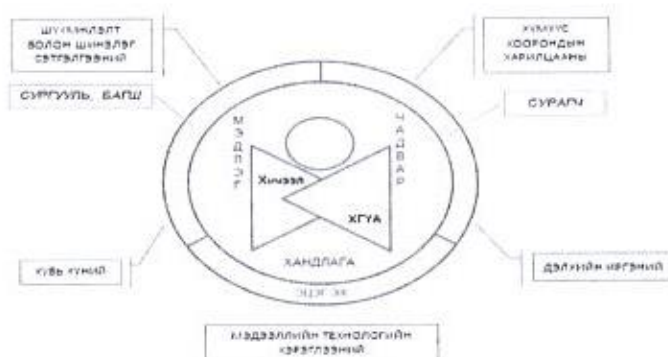
- Хувийн сахилга бат;
- Бие даан суралцах;
- Дасан зохицох;
- Өөрийгөө мэддэг;
- Шаргуу байдал;
- Өөрийгөө хүндэтгэх

Дэлхийн иргэний чадвар

- “Глобал/дэлхийн иргэний” талаар мэдлэг ойлголт;
- Хүлээцтэй байх;
- Нээлттэй байх;
- Хариуцлагатай байх;
- Ялгаатай байдалд хүндэтгэлтэй хандах;
- Ёс зүйтэйг ойлгох;
- Олон талт соёлыг ойлгох;
- Зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх;
- Чөлөөт оролцоо;
- Хүрээлэн буй орчиндоо хүндэтгэлтэй хандах;
- Үндэсний онцлогоо мэдэх;

Мэдээллийн технологийн хэрэглээний чадвар

- Мэдээлэл харилцааны технологиор дамжуулан мэдээлэл олж авах;
- Мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх;
- Мэдээллийн технологийг ёс зүйтэй ашиглах;

Зураг 1. ХГСА ба сурагчдын эзэмших чадварын матриц

6.2. Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэлбэр

Хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг орон нутгийн онцлог, тухайн сургуулийн сурагчдын эрэлт хэрэгцээнд тулгуурлан хичээлээр эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг бататгах, тэдний авьяас, сонирхлыг дэмжин хөгжүүлэх чиглэлээр төсөлт ажил, туршилт, дадлага, дугуйлан, клуб хичээллүүлэх зэрэг олон хэлбэрээр зохион байгуулж болно. Тухайлбал:

- Дугуйлан, секц нь бүжиг, дуу, хөгжим, баримал, уран зураг болон гар бөмбөг, сагсан бөмбөг, бөх, байт сур, сур харваа, хөнгөн атлетик, усанд сэлэлт зэрэг урлаг, спортын авьяасыг нээж, хөгжүүлэх;
- Клуб нь хувцас, хоолны технологи, шатар, механик элетроникийн авьяас хөгжүүлэх болон мэтгэлцээн, байгаль экологи, хүмүүнлэгийн сайн дурын үйл ажиллагаагаар хувь хүний нийгэмшихүйн хөгжлийг хангах

Тодорхой төрлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулахад өөр өөрийн зорилго, чиглэлтэй байх учраас арга зүйн хувьд онцлог ялгаатай байна. Иймд хичээлээс гадуурх

сургалтын ажлыг боловсролын түвшин бүрт дараах байдлаар хэлбэржүүлэн хэрэгжүүлэх боломжтой юм.

Ангийн үйл ажиллагаа

- Ангийн зорилго, зохион байгуулалт, анги хамт олны уур амьсгал, эв нэгдлийг бэжжүүлэхтэй холбоотой үйл ажиллагаа
- Хувь сурагчийн нэр хүнд, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалтай холбоотой үйл ажиллагаа

Секц, дугуйлангийн үйл ажиллагаа

- Суралцах арга барилыг сайжруулахтай холбоотой үйл ажиллагаа (сэтгэхүй хөгжүүлэх дугуйлан)
- Өөрийн авьяас чадварыг нээж, хөгжүүлэхтэй холбоотой үйл ажиллагаа (ардын урлаг, тайз дэлгэц, бүжиг, найрал дуу, үндэсний болон орчин үеийн хөгжим, дүрслэх урлаг, дизайн, техникийн загвар, гар урлал, загвар зохион бүтээх, загвар өмсөгч, шатар, даам, хөнгөн атлетик, спорт тоглоом, өвлийн спорт, бөх, мэтгэлцээний клуб, мини парламент гэх мэт)

Сургуулийн үйл ажиллагаа

- Тэмдэглэлт болон уламжлалт үйл ажиллагаа
- Амжилтаа тайлагнах үйл ажиллагаа
- Сургуулийн өдөр тутмын дэг, соёл, эрүүл аюулгүй байдалтай холбоотой үйл ажиллагаа
- Ажил хөдөлмөр, нийгмийн сайн сайхны төлөө хийх үйл ажиллагаа
- Сургууль доторх ургамал хамгаалал
- Сургуулийн цайны газар, сургуулийн цайны газар дахь үүрэг хариуцлагын зохион байгуулалт
- Сургуулийн номын санчдад туслах
- Аялал, зугаалга, эх оронтойгоо танилцах тойрон аялал

Сурагчдын зөвлөлийн үйл ажиллагаа

- Сургууль, орон нутгийн сайн сайхан байдал, хөгжлийг дэмжихэд тодорхой чиглэлийн дагуу хувь нэмрээ оруулахтай холбоотой үйл ажиллагаа (сайн дурын үйл ажиллагаа, эко клуб г.м)

6.3. Орчин, хэрэглэгдэхүүн

Сургуулиуд хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан, нийгэмшихүйн хөгжлийг хангах, өсвөр үеийнхний оролцоо, хамгааллын асуудлыг цогц байдлаар шийдсэн, хүүхдэд ээлтэй сургалтын орчин бүрдүүлсэн байна.

Сургалтыг танхимын ба танхимын бус хэлбэрээр хичээл, хичээлээс гадуурх сургалтын ажил хоорондын интеграцыг ханган зохион байгуулна.

Танхимын орчинд:

- Багаар, бүлгээр уулзалт, ярилцлага, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах;
- Урлаг, спорт, хурлын заал, анги танхим дахь үйл ажиллагаа, илтгэл тавих, тайлан бичих, хамгаалах;

Танхимын бус орчинд:

- Орон нутгийн төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллага сургалтын төвийн үйл ажиллагаатай танилцах аялал экскурс хийх;
- Сургууль, эцэг эхийн хамтын ажиллагаанд тулгуурласан үйл ажиллагаа;
- Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, жижиг дунд бизнес эрхлэгчидтэй хамтарсан төсөлт ажил, судалгаа хийх;
- Бүтээлч санал санаачилга бүхий сайн үйлсийн аян өрнүүлэх;
- Зайн сургалтын хэлбэрүүдийг хөгжүүлэх;

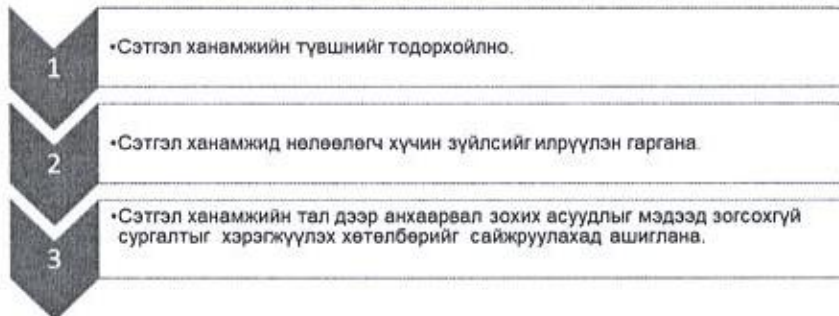
- Орон нутгийн мэргэжлийн байгууллагын байр, танхим, олон нийтийн газар, байгаль орчныг түшиглэн явуулна.

Долоо. Хичээлээс гадуурх сургалтын ажлыг үнэлэх

Хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааг сэтгэл ханамжийн судалгаагаар дэмжинэ. Сэтгэл ханамжийн судалгааг сургалтын агуулга, хэлбэр нь уян хатан, багш, суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчдад ойлгомжтой эсэх, нээлттэй, ил тод байгаа эсэх; сул байгааг төлөвлөх дэмжих, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг сайжруулах, харилцаа, хандлага, уур амьсгал, үйл ажиллагаанд сэтгэл ханамж хэр байгаа талаар тодорхойлж, үнэлэлт дүгнэлт хийж, илэрсэн алдаа дутагдлыг арилгах, цаашид сайжруулах зорилготой хийнэ.

Сэтгэл ханамж нь багшийн санал болгож буй хөтөлбөр, сургалтын үйл ажиллагаа нь суралцагчийн хүлээлтэд хэрхэн нийцэж байна вэ гэдгийг тодорхойлдог өргөн ойлголт юм. Сэтгэл ханамж нь тодорхой хэмжүүрийн дагуу тооцогддог ба сургалт үйл ажиллагаагаа хөгжүүлэх шат дамжлагыг нарийн тодорхойлж өгдгөөрөө давуу талтай. Сэтгэл ханамжийн судалгаа нь хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны хөтөлбөрт гарч буй өөрчлөлт чанар, сайжруулах эсэх талаарх санал бодлыг багш, суралцагч, эцэг эх хэрхэн үнэлж байгааг илтгэнэ.

Сэтгэл ханамжийн судалгааны арга аргачлал

Гол сайжруулах үзүүлэлтийг тодорхойлох – Энэхүү үнэлгээ нь аль үзүүлэлтийг богино хугацаанд, бага зардлаар сайжруулж болохыг тодорхойлж өгдөг.

"Сэтгэл ханамжийн асуулга" нь (тодорхой асуулгын тоо хэд ч байж болно) асуулгаар Ликертийн 1- 5 гэсэн оноогоор үнэлэгдэх бөгөөд "1"нь сэтгэлд огт нийцэхгүй, "2" сэтгэлд нийцэхгүй, "3" дунд зэрэг нийцнэ, "4" сэтгэлд нийцнэ, "5" хамгийн их сэтгэлд нийцэж байна гэсэн хувилбартай байж болно.